

**ახალგაზრდების რელიგიურობის ტრანსფორმაცია
საქართველოში: რწმენის პრაქტიკები სოციალური
ცვლილებების კონტექსტში**

შესავალი

რელიგია და მისი გავლენა ახალგაზრდა თაობაზე დიდი ხანია სოციალური მეცნიერებების ყურადღების ცენტრშია. განსაკუთრებით აქტუალურია ახალგაზრდების რელიგიურობის კვლევა საბჭოთა მემკვიდრეობის შემდგომი ტრანსფორმაციების გამოცდილების მქონე საზოგადოებებში, სადაც რელიგიური ინსტიტუტები მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ არა მხოლოდ სულიერ, არამედ კულტურულ, პოლიტიკურ და იდენტობის ფორმირების პროცესებში (Davie 2007, 23; Bruce 2011, 12). საქართველოს შემთხვევაში, მართლმადიდებლური ეკლესია კვლავ ერთ-ერთ ყველაზე ავტორიტეტულ სოციალურ ინსტიტუტად რჩება, ხოლო ახალგაზრდა თაობის რელიგიური პრაქტიკები და დამოკიდებულებები სულ უფრო მრავალფეროვანი და დინამიკური ხდება.

წინამდებარე სტატიის მიზანია, შეისწავლოს ახალგაზრდების რელიგიურობის ტრანსფორმაცია საქართველოში საბჭოთა მემკვიდრეობის შემდგომ, დამოუკიდებელი სოციალური განვითარების ეტაპზე მყოფ საზოგადოებაში, რწმენის პრაქტიკებისა და სოციალური ცვლილებების ურთიერთქმედების კონტექსტში. ნაშრომში განხილულია აკადემიური ლიტერატურა და თანამედროვე ემპირიული კვლევების მონაცემები, მათ შორის Caucasus Barometer-ის ეროვნული გამოკითხვები, რათა გამოავლინოს ახალგაზრდების რელიგიური იდენტობის ფორმირების ძირითადი ტენდენციები და რწმენის პრაქტიკების ახალი ფორმები (CRRG–Georgia 2024).

კვლევა ეფუძნება შერეულ მეთოდოლოგიას, რომელიც აერთიანებს როგორც რაოდენობრივ, ისე თვისობრივ მიდგომებს; აღნიშნული კომბინაცია იძლევა შესაძლებლობას არა მხოლოდ აღწერითი ანალი-

ზისთვის, არამედ იმის შესამჩნევადაც, თუ როგორ ახდენენ ახალგაზრდები რელიგიური იდენტობის ფორმირებასა და ორიენტაციის განსაზღვრას თანამედროვე, სწრაფად ტრანსფორმირებად ქართულ საზოგადოებაში, სადაც ტრადიცია, ინდივიდუალიზაცია და გლობალური გავლენები მჭიდრო ურთიერთკავშირშია (Berger 1999).

1. თეორიული ანალიზი – რელიგია, მოდერნიზაცია და ახალგაზრდობა

საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდეგ რელიგიური პრაქტიკების აღორძინება მრავალ ყოფილ კომუნისტურ ქვეყანაში ნათლად მიუთითებს რელიგიის მნიშვნელოვან როლზე სოციალური, კულტურული და იდენტობის ფორმირების პროცესებში (Froese, 2004). რელიგიისა და ეროვნული იდენტობის ურთიერთკავშირის სიღრმისეული ანალიზის მიზნით, Pew Research Center-მა 2017 წელს, Global Religious Futures Project-ის ფარგლებში, განახორციელა მასშტაბური კვლევა – *Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe*. კვლევა ეფუძნებოდა 2015–2016 წლებში ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში ათასობით ზრდასრულ რესპონდენტთან ჩატარებულ ინტერვიუებს და მიზნად ისახავდა რელიგიის მდგომარეობის, რწმენის ფორმებისა და პრაქტიკების შესწავლას, ასევე მათი კავშირების გამოვლენას ეროვნული იდენტობის კონსტრუქციებთან (Pew Research Center, 2017).

ახალგაზრდების რელიგიურობის კვლევა თანამედროვე სოციალურ მეცნიერებაში აქტუალური ხდება, რადგან იგი ასახავს იმ რთულ ცვლილებებს, რომლებსაც განიცდის მოდერნიზებული საზოგადოება. რელიგია აღარ არის მხოლოდ სულიერი პრაქტიკა, არამედ – მნიშვნელოვანი სოციალური ინსტიტუტი, რომელიც კულტურულ, იდენტობისა და პოლიტიკურ პროცესებს განაგებს.

მოდერნიზაციის პროცესი, რომელიც მოიცავს სოციალური ცვლილებების, გლობალიზაციის, ტექნოლოგიური განვითარებისა და განათლების ტრანსფორმაციების ერთობლიობას, ახალგაზრდებს, ახალი შესაძლებლობების გარდა, სირთულეებსაც უქმნის რელიგიური პრაქტიკებისა და რწმენის ადაპტაციაში. ამ კონტექსტში, რელიგია ვითარდება ჰიბრიდულ ფორმებად, სადაც ტრადიციული პრაქტიკები თა-

ნაარსებობს ინდივიდუალურ სულიერ გამოცდილებებთან, რაც ქმნის ახალგაზრდებში მრავალფეროვან და დინამიკურ რელიგიურ იდენტობას (Agadjanian & Rousselet, 2010; Tomka, 2011).

კვლევის შედეგები ავლენს, რომ რელიგიური პრაქტიკა ცენტრალურ და აღმოსავლეთ ევროპაში ქმნის მრავალშრიან და კომპლექსურ მოდელებს, რომლებიც არსებითად განსხვავდება როგორც საბჭოთა პერიოდში დამახასიათებელი ინსტიტუციური რელიგიური ჩანაშობისგან, ისე დამოუკიდებლობის საწყის ეტაპზე დაფიქსირებული ინტენსიური და ხშირად ემოციური რელიგიური აღორძინებისგან (Agadjanian & Rousselet, 2010).

საქართველოს შემთხვევა განსაკუთრებულად საინტერესოა, რადგან მართლმადიდებლური ეკლესია კვლავ რჩება ერთ-ერთ ყველაზე ავტორიტეტულ სოციალურ ინსტიტუტად, ხოლო ახალგაზრდების რელიგიურობა თანაარსებობს ინდივიდუალური სულიერი ძიებისა და პიროვნული რწმენის ფორმებთან. ეს მიგნება ადასტურებს, რომ თანამედროვე კონტექსტში ახალგაზრდების რელიგიურობა წარმოადგენს დინამიკურ პროცესს, სადაც ტრადიციული რელიგიური ნორმებისადმი ერთგულება თანაარსებობს ინდივიდუალური რწმენის სუბიექტურ გააზრებასთან, რაც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს კულტურულ-ეროვნულ იდენტობაზე და პიროვნულ სულიერ განვითარებაზე.

კვლევა, ერთის მხრივ, აჩვენებს, რომ ახალგაზრდების გარკვეული ნაწილი აგრძელებს ტრადიციული რელიგიური პრაქტიკების ინტენსიურ დაცვას, რაც გამოიხატება რელიგიურ რიტუალებში რეგულარული მონაწილეობით, ეკლესიის ავტორიტეტის აღიარებითა და რელიგიური იდენტობის კოლექტიურ განზომილებაზე აქცენტის გაკეთებით. ეს ტენდენცია ხშირად უკავშირდება ეროვნულ-კულტურული თვითიდენტიფიკაციის პროცესებსა და რელიგიის, როგორც სოციალური სტაბილურობის წყაროს აღქმას. მეორეს მხრივ, მნიშვნელოვანი ნაწილი ახალგაზრდებისა უპირატესობას ანიჭებს რწმენის ინდივიდუალურ ფორმებს, რომლებიც ნაკლებად არის დაკავშირებული ინსტიტუციურ რელიგიურ პრაქტიკებთან და უფრო მეტად ეფუძნება პირად გამოცდილებას, ეთიკურ თვითრეფლექსიასა და არჩევანის თავისუფლებას. აღნიშნული ტენდენცია მჭიდროდ არის დაკავშირებული სეკულარიზაციის პროცესებთან, რომლებიც თანამედროვე საზოგადოებებში არა რელი-

გის გაქრობას, არამედ მისი ინდივიდუალიზაციისა და პლურალიზაციისკენ მიმართვას გულისხმობს (Inglehart & Norris, 2016).

კვლევის შედეგები ასევე ცხადყოფს, რომ ახალგაზრდების რელიგიურ იდენტობაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ფართო სოციალური და კულტურული ცვლილებები, მათ შორის გლობალიზაციის პროცესები, ციფრული ტექნოლოგიების გავრცელება და განათლების პოლიტიკის ტრანსფორმაცია. გლობალური საინფორმაციო სივრცის გაფართოება ზრდის რელიგიური ნარატივებისა და პრაქტიკების მრავალფეროვნებას, რაც ახალგაზრდებს საშუალებას აძლევს, კრიტიკულად შეაფასონ ტრადიციული რელიგიური დისკურსები და ალტერნატიული მნიშვნელობების ძიებაში ჩაერთონ. ამ პროცესების შედეგად ყალიბდება რელიგიურობის ჰიბრიდული მოდელები, რომლებიც აერთიანებს როგორც ტრადიციულ რელიგიურ ელემენტებს, ისე თანამედროვე, ინდივიდუალიზებულ და ხშირად სეკულარულ პრაქტიკებს, რაც ადასტურებს რელიგიის ტრანსფორმაციულ და ადაპტაციურ ბუნებას თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში (Tomka, 2011).

რელიგიურობის ტრანსფორმაციის ანალიზი ხშირად ეფუძნება სეკულარიზაციის, ინდივიდუალიზაციისა და რელიგიური პლურალიზმის თეორიებს. პიტერ ბერგერის მიხედვით, თანამედროვე საზოგადოებებში რელიგია აღარ არის მხოლოდ ინსტიტუციურად განსაზღვრული, არამედ ინდივიდუალური არჩევანისა და პირადი გამოცდილების სფეროდ გარდაიქმნება (Berger 1999). ამ კონტექსტში, ახალგაზრდები განსაკუთრებულ ჯგუფს წარმოადგენენ, რადგან ისინი უფრო მოქნილად რეაგირებენ სოციალურ ცვლილებებზე და ხშირად ქმნიან რწმენის ჰიბრიდულ ფორმებს.

რონალდ ინგლჰარტისა და პიპა ნორისის კვლევები აჩვენებს, რომ ეკონომიკური უსაფრთხოებისა და განათლების ზრდასთან ერთად ტრადიციული რელიგიური ავტორიტეტების გავლენა სუსტდება, თუმცა ეს პროცესი ყოველთვის ერთმნიშვნელოვნად სეკულარიზაციას არ ნიშნავს (Inglehart and Norris 2016). პოსტსაბჭოთა სივრცეში ეს დინამიკა კიდევ უფრო კომპლექსურია, რადგან რელიგიური აღორძინება ხშირად უკავშირდება ეროვნული იდენტობისა და ისტორიული მემკვიდრეების აღდგენას.

ახალგაზრდების რელიგიური თვითიდენტიფიკაცია ხშირად არ ემთხვევა ყოველდღიურ პრაქტიკებს. ეს მიუთითებს იმაზე, რომ რელიგია მათთვის, შესაძლოა, უფრო კულტურული და სიმბოლური მნიშვნელობის მატარებელი იყოს, ვიდრე მკაცრად დოგმატური სისტემის ნაწილი.

2. სოციალური ცვლილებები და რელიგიური იდენტობა – ახალგაზრდების რელიგიურობის ტიპოლოგია საქართველოში

საქართველოში საზოგადოებრივ ცვლილებებთან ერთად, ახალგაზრდების რელიგიურობა შეიძლება განვიხილოთ როგორც მრავლისმომცველი ფენომენი, რომელიც არა მხოლოდ ტრადიციული რიტუალებით არის განსაზღვრული, არამედ სუბიექტური რწმენითაც, რომელიც გლობალური და ე.წ. გვიანმოდერნული პროცესების ფონზე იქმნება და გარდაიქმნება.

ბოლო წლებში განხორციელებული პროექტი *Religiosity Among Young Georgians (2015–2018)* ეფუძნებოდა ეთნოგრაფიულ დაკვირვებებსა და სიღრმისეულ ინტერვიუებს, რომლის მიზანი იყო ახალგაზრდების რელიგიური პრაქტიკების გამოვლენა ყოველდღიური ცხოვრების კონტექსტში. კვლევა აანალიზებდა, თუ როგორ აღიქვამენ ახალგაზრდები რელიგიას სოციალური ურთიერთობების, ოჯახური გარემოსა და კულტურული ნორმების ფარგლებში. მიღებული შედეგები ამყარებს მოსაზრებას, რომ საქართველოს ახალგაზრდებს შორის რელიგიურობა ხშირად არ შემოიფარგლება ინსტიტუციური ფორმებით, არამედ ინტეგრირებულია სოციალური ცხოვრების მრავალ სტრუქტურაში (Gurchiani, 2021).

კავკასიის ბარომეტრის (CRRC) მიერ 2013–2024 წლებში ჩატარებული რეგულარული საზოგადოებრივი გამოკითხვები აჩვენებს, რომ ახალგაზრდების უმრავლესობა იდენტიფიცირებს საკუთარ თავს მართლმადიდებელ ქრისტიანად, თუმცა რელიგიური თვითიდენტიფიკაცია ხშირად არ ემთხვევა ინსტიტუციურ პრაქტიკებს, როგორცაა ეკლესიაში რეგულარული დასწრება ან საეკლესიო რიტუალებში აქტიური მონაწილეობა (Caucasus Barometer 2024). აღნიშნული მონაცემები აგვლენს ასაკობრივ თავისებურებებს: 18–34 წლის რესპონდენტები ხშირად აცხადებენ, რომ რელიგია მათთვის „ძალიან მნიშვნელოვანია“, თუმცა რელიგიური პრაქტიკა უფრო არასტაბილურია და სიტუაციურ

ხასიათს ატარებს, განსაკუთრებით ქალაქებში მცხოვრებ ახალგაზრდებში. აღნიშნული მიგნებები შეესაბამება დევის მიერ შემოთავაზებულ „რწმენა კუთვნილების გარეშე“ (believing without belonging) მოდელს (Davie 2007).

Caucasus Barometer 2024-ის მონაცემებითა და ამ სფეროში განხორციელებული კვლევებით, შესაძლებელია მორწმუნეთა რამდენიმე ტიპის იდენტიფიცირება, რაც ადასტურებს ახალგაზრდების რელიგიურობის არამონოლითურ ხასიათს. კვლევების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ახალგაზრდულ ჯგუფებში მორწმუნეთა ძირითადი ფორმები სხვადასხვაგვარია და მათ შორის განსაკუთრებით გამოირჩევა სხვადასხვა ტიპოლოგიური ფორმები:

- **„რადიკალური რწმენის მატარებლები“** – აქტიურად ესწრებიან რელიგიურ და ეკლესიურ ღონისძიებებს;
- **კულტურული რელიგიურობა** – რელიგია აღიქმება კულტურული და ეროვნული იდენტობის მნიშვნელოვან ასპექტად;
- **სუბიექტური რწმენა ან ინდივიდუალისტური მიდგომა** – რწმენა პირად, შინაგან გამოცდილებად განიხილება, ინსტიტუციურ ჩართულობას ნაკლები მნიშვნელობა ენიჭება (CRRC 2024). საქართველოს ახალგაზრდებში ჩანს ინდივიდუალური სულიერი ძიების ტენდენცია, რომელიც ხშირად სცდება კონკრეტული ინსტიტუციური ჩარჩოს ფარგლებს, რაც მიუთითებს რელიგიური პლურალიზმისა და ინდივიდუალიზებული რწმენის ზრდაზე (Agadjanian and Rousselet 2010). ტრანსფორმაციაზე გავლენას ახდენს გლობალიზაცია, ციფრული მედია და განათლების სისტემის ცვლილებები. თანამედროვე ახალგაზრდები ხშირად იზიარებენ ტრადიციულ რელიგიურ სიმბოლოებსა და ლიბერალურ ღირებულებებს, რაც ხელს უწყობს ჰიბრიდული რელიგიურობის ჩამოყალიბებას, სადაც რწმენა და პრაქტიკა შერწყმულია ინდივიდუალურ არჩევანსა და მრავალფეროვან კულტურულ კონტექსტებთან (Tomka 2011).
- **კრიტიკული დამოკიდებულება რელიგიური ინსტიტუტების მიმართ** – კვლევები აჩვენებს, რომ, ეკლესიის მაღალი ინსტიტუციური ავტორიტეტის მიუხედავად, ახალგაზრდებში შეინიშნება კრიტიკული დამოკიდებულება რელიგიური ინსტიტუტების მიმართ, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საქმე ეხება პოლიტი-

კურ საკითხებში ჩართულობას ან სოციალური ნორმების მკაცრ ინტერპრეტაციას (Verkhovsky 2014).

საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიის წინაშე დგას გამოწვევა: როგორ შეინარჩუნოს გავლენა ახალგაზრდა თაობაზე სწრაფად ცვალებად სოციალურ გარემოში. ახალგაზრდები increasingly ითხოვენ ინდივიდუალურ თავისუფლებას, თვითგამოხატვის სივრცესა და კრიტიკულ დიალოგს, რაც ქმნის ინსტიტუციურ გამოწვევებს და ახალ შესაძლებლობებს საკომუნიკაციო და საგანმანათლებლო სტრატეგიების განვითარებისთვის.

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ჩატარებულმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ახალგაზრდების რელიგიურობა მრავალშრიანი და ხშირად წინააღმდეგობრივი სურათია. იგი არ ექვემდებარება მარტივ სეკულარიზაციის ლოგიკას და ვერ აიხსნება მხოლოდ მოდერნიზაციით, გლობალიზაციითა და განათლების გაფართოებით. პირიქით, რელიგია კვლავ რჩება მნიშვნელოვან სიმბოლურ, კულტურულ და სულიერ რესურსად, თუმცა მისი პრაქტიკები, მნიშვნელობები და ინტერპრეტაციები გარდაიქმნება (Davie 2007; Inglehart and Norris 2016). მის აღქმას ახლებურად აჩვენებს თვისობრივი კვლევები, რომლებიც ადასტურებენ, რომ პოსტსაბჭოთა კონტექსტში ახალგაზრდები რელიგიას აღიქვამენ, როგორც მორალური ორიენტაციის, ფსიქოლოგიური მხარდაჭერისა და ეროვნული იდენტობის წყაროს (Wanner 2012; Agadjanian and Rousselet 2010). მსგავსი კვლევები ასევე აჩვენებს, რომ საქართველოს ახალგაზრდების რელიგიური განწყობები განსხვავდება დასავლეთ ევროპის სეკულარიზებული საზოგადოებებისგან. დასავლეთში ახალგაზრდებში რელიგიური თვითიდენტიფიკაცია მცირდება, საქართველოში კი შედარებით სტაბილურია ან ზრდის ტენდენციას ავლენს, თუმცა მნიშვნელოვნად იცვლება მისი შინაარსი და გამოხატვის ფორმები (Pew Research Center 2017; Inglehart and Norris 2016).

დასკვნა

სოციოლოგიური კვლევები ადასტურებენ, რომ საქართველოს ახალგაზრდებში რელიგიურობა არ არის მონოლითური ან სტატიკური ფენომენი. პირიქით, იგი წარმოადგენს დინამიკურ, მრავალშრიან

პროცესს, სადაც ტრადიციული რელიგიური სიმბოლოები და რიტუ-
ალები თანაარსებობს ინდივიდუალური სულიერი ძიების, ეთიკური
თვითრეფლექსიისა და სეკულარული ღირებულებების ელემენტებთან
(Tomka 2011; Gurchiani 2021). ეს ჰიბრიდულობა განპირობებულია სახე-
ლმწიფოსა და ეკლესიის გავლენით, სოციალური კავშირების ქსელე-
ბით, გლობალიზაციით, ციფრული მედიის ხელმისაწვდომობით და გა-
ნათლების სისტემის ტრანსფორმაციებით, რომლებიც ახალგაზრდების
მრავალფეროვან დისკურსებსა და ალტერნატიულ მსოფლმხედველო-
ბებს უკავშირდება (CRRC–Georgia 2024; Caucasus Barometer 2024).

კვლევები აჩვენებენ, რომ ახალგაზრდების რელიგიურობა სა-
ქართველოში ტიპოლოგიურად მრავალფეროვანია: არსებობს ტრა-
დიციული ინსტიტუციური რწმენა, კულტურული რელიგიურობა, ასევე
სუბიექტური რწმენა, სადაც რწმენა განიხილება პიროვნული გამოცდი-
ლებისა და სოციალური ურთიერთობების კონტექსტში (Generation in
Transition 2016; Religiosity Among Young Georgians 2018). ამ მრავალშ-
რიანობის შედეგად, რწმენა, იდენტობა და სოციალური ცვლილებები
მჭიდროდ უკავშირდება ერთმანეთს, ქმნის მუდმივად გარდამავალ
ჰიბრიდულ პრაქტიკათა ქსელს, რომელიც სცდება მხოლოდ ინსტიტუ-
ციური ჩართულობის ფარგლებს.

საქართველოს მართლმადიდებლური ეკლესიისთვის ეს სიტუაცია
წარმოადგენს როგორც გამოწვევას, ისე შესაძლებლობას: ეკლესია
რჩება ეროვნული იდენტობისა და სოციალური ერთიანობის სიმბოლოდ,
თუმცა ახალგაზრდები სულ უფრო მეტად მოითხოვენ ინდივიდუალურ
თავისუფლებასა და კრიტიკულ დიალოგს. შესაბამისად, აუცილებელია
კომუნიკაციური ფორმების და ახალგაზრდებზე ორიენტირებული სტრა-
ტეგიების შემუშავება, რაც უზრუნველყოფს რელიგიური ინსტიტუტების
ადაპტაციას თანამედროვე, მრავალფეროვან სამოგადობაში.

საერთო ჯამში, ახალგაზრდების რელიგიურობა საქართველოში
გამოირჩევა ჰიბრიდულობით, დინამიკითა და მრავალგანზომილებიან-
ობით, სადაც ტრადიციული, ინდივიდუალური და სეკულარული ელემე-
ნტები ურთიერთშერწყმულია, რაც ხაზს უსვამს კვლევის ინტერდისციპ-
ლინურ მნიშვნელობას და შერეული მეთოდოლოგიის საჭიროებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Agadjanian, Alexander, and Kathy Rousselet. 2010a. *Globalization and Identity: Orthodoxy in the Post-Soviet World*. London: Routledge.
- Agadjanian, Alexander, and Kathy Rousselet. 2010b. *Religion, Authority, and the State: From Post-Soviet Transition to Comparative Approaches*. Toronto: University of Toronto Press.
- Berger, Peter L. 1999. *The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Bruce, Steve. 2011. *Secularization: In Defence of an Unfashionable Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Caucasus Barometer. 2024a. „Georgia: Religious Practices.“ Caucasus Barometer. <https://www.caucasusbarometer.org>.
- Caucasus Barometer. 2024b. *Georgia 2024 Survey Results*. CRRG–Georgia. <https://www.caucasusbarometer.org>.
- CRRG–Georgia. 2024. „Happy Georgians Are Young, Wealthy, and Religious.“ CRRG. <https://crrc.ge/en/blog-happy-georgians-are-young-wealthy-and-religious>.
- Davie, Grace. 2007. *The Sociology of Religion*. London: Sage.
- Froese, Paul. 2004. „After Atheism: An Analysis of Religious Monopolies in the Post-Communist World.“ *Sociology of Religion* 65 (1): 57–75.
- Gurchiani, Ketevan. 2021. „Baptizing into Kin.“ *Journal of Religion in Europe* 14 (3–4): 272–296. <https://anthro.iliauni.edu.ge/en/project/religiosity-among-young-georgians-2015-2018>.
- Inglehart, Ronald, and Pippa Norris. 2016. *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Generation in Transition: Youth Study. 2016. *Qualitative Study on Youth Religiosity in Georgia*. National Parliamentary Library of Georgia Digital Archive. https://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/370079/1/Generation_In_Transition_Youth_Study-2016_eng.pdf.
- Pew Research Center. 2017a. *Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe*. Washington, DC: Pew Research Center.
- Pew Research Center. 2017b. Religious Belief and National Belonging in Central and Eastern Europe. Pew Research Center’s Global Religious Futures Project. <https://www.pewresearch.org>.
- Religiosity Among Young Georgians (2015–2018). 2018. *Social and Cultural Anthropology Project*. Iliia State University Press. <https://anthro.iliauni.edu.ge/en/project/religiosity-among-young-georgians-2015-2018>.
- Social Justice Center. 2025. *Religion, Politics, and Everyday Life: An Ethnographic Study of Three Georgian Orthodox Churches and the Batumi „Orta Jame“ Mosque during 2024 Pre-Election Period*.

- Tomka, Miklós. 2011. *Expanding Religion: Religious Revival in Post-Communist Central and Eastern Europe*. Berlin: De Gruyter.
- Verkhovsky, Alexander. 2014. *Religion and Politics in Russia and Beyond*. London: Routledge.
- Wanner, Catherine. 2012. *Religion and Morality in Ukraine*. Bloomington: Indiana University Press.

The Transformation of Youth Religiosity in Georgia: Faith Practices in the Context of Social Change

This study examines how youth religiosity is changing in post-Soviet Georgia, focusing on Orthodox Christianity and modern influences. It clarifies how young people form and reinterpret religious identity in a rapidly changing society, using both quantitative and qualitative methods.

Following the Soviet Union's collapse, Georgia underwent a religious revival, establishing the Georgian Orthodox Church as a dominant social force. This research analyzes traditional rituals, personal spiritual practices, and broad societal changes, identifying critical influences on youth religiosity. Emphasis is placed on the intersection between collective customs and individual beliefs.

The findings reveal that Georgian youth exhibit hybrid, evolving forms of religiosity. While some maintain strong connections to church rituals, others adopt private spiritual practices. This indicates the coexistence of institutional religious loyalty and personal spiritual search among youth. The research clarifies that trends of secularization, changing values, and globalization are visible in both collective worship and individual faith. Influences such as technology, education, and international exposure shape the way Georgian youth articulate and experience their religious identity.

The study also considers the difficulties religious institutions face in reaching youth, who increasingly view faith as a personal exploration rather than an institutional obligation. Youth religiosity in Georgia is thus varied, adaptive, and intricately tied to social change, shedding light on religious transformation in post-socialist contexts.

Keywords: *Youth Religiosity, Religious Practices, Social Change, Religious Identity, Secularization*